

Mladi poljoprivrednici

Kordić, Tea

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:088954>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Tea Kordić

Preddiplomski stručni studij Agrarno poduzetništvo

Mladi poljoprivrednici

Završni rad

Vinkovci, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Tea Kordić

Preddiplomski stručni studij Agrarno poduzetništvo

Mladi poljoprivrednici

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. dr. sc. Jelena Kristić, mentor
2. prof. dr. sc. Jadranka Deže, član
3. dr. sc. Ana Crnčan, član

Vinkovci, 2019.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Preddiplomski stručni studij Agrarno poduzetništvo

Završni rad

Tea Kordić

Mladi poljoprivrednici

Sažetak:

Mladi poljoprivrednici često imaju osjećaj zapostavljenosti od strane same države te su odmaknuti od nekog većeg uspjeha u poslu. Zbog zanemarivanja manjih gospodarstava i mladih poljoprivrednika stvorena je Hrvatska udruga mladih poljoprivrednika kojima je cilj potaknuti mlade ljude i osigurati im ostanak i dobitak u području poljoprivrede. Temeljni cilj završnog rada bio je provesti istraživanje putem online anketa kojim bi se analizirala dobna i spolna struktura mladih poljoprivrednika, stupanj njihovog obrazovanja, mišljenje o poticajima i bespovratnim sredstvima koje nudi država i EU, te prednosti i nedostatke njihovog korištenja.

Ključne riječi: mladi poljoprivrednici, poticaji i bespovratna sredstva

22 stranice, 6 grafikona, 22 literaturna navoda

Završni rad je pohranjen: u Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek
Professional study Agricultural entrepreneurship

Final work

Young farmers

Summary:

Young farmers often have a sense of neglect from the state and often do not have a great success in business. Due to the neglect of smaller farms and young farmers, the Croatian Young Farmers Association was created, with the aim of encouraging young people and ensuring that they remain in state and profit in the field of agriculture. The basic aim of the final paper was to conduct a survey through online questionnaire that would analyse the age and gender structure of young farmers, their education level, their opinion on the incentives and grants offered by the state and the EU, and the advantages and disadvantages of their usage.

Keywords: young farmers, incentives and grants

22 pages, 6 charts, 22 references

Final work is archived in Library of Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek and in digital repository of Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. PRUŽANJE POTPORE I POMOĆI MLADIM POLJOPRIVREDNICIMA	3
2.1. Hrvatska udruga mladih poljoprivrednika	3
2.2. Europsko vijeće mladih poljoprivrednika (CEJA)	3
2.3. Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020.....	4
2.4. Fondovi EU	5
3. MATERIJAL I METODE.....	7
4. REZULTATI I RASPRAVA.....	8
5. ZAKLJUČAK.....	19
6. POPIS LITERATURE.....	21

1. UVOD

Poljoprivreda proizvodi živežne namirnice za ljude, hranu za stoku te sirovine za industriju. No ona isto tako stvara i prirodu (biološku raznolikost i krajobraz) te okoliš. Zajednička poljoprivredna politika temelji se na dva stupa: dohodovnoj i tržišnoj politici (izravne potpore i tržišne potpore) te politici ruralnog razvoja (Znaor, 2009.).

Cvjetićanin i sur. (2017.) definiraju poljoprivredno gospodarstvo kao proizvodno-gospodarsku jedinicu koja se bavi poljoprivredom, a djeluje kao trgovačko društvo, obrt ili zadruga ako je registrirano za obavljanje poljoprivredne djelatnosti te kao seljačko gospodarstvo ili obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo.

Poljoprivreda je još na početku 20. stoljeća bila najznačajnija gospodarska djelatnost Hrvatske. Hrvatska je poljoprivreda prošla kroz tri rata što je značajno utjecalo na volumen hrvatske poljoprivredne proizvodnje (Stipetić, 2005.).

Poljoprivreda je izvor akumulacije, posebno u nedovoljno razvijenim zemljama. Poljoprivreda je gospodarski sektor koji se nalazi u uskoj međuovisnosti s klimom i značajan je dionik u klimatskim promjenama (Jug, 2016.).

Iako se stalno poticao razvoj poljoprivrede u Hrvatskoj, još od stvaranja samostalne demokratske države 1991. godine razvoj hrvatske poljoprivrede stagnira. Glavni subjekt naše poljoprivredne proizvodnje nakon osamostaljenja bile su i još uvijek su obiteljske proizvodnje, točnije, obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (OPG). U cilju stvaranja boljih uvjeta, kako bi sve više ljudi potražilo interesa za posao u poljoprivredi, potrebno je osigurati odgovarajuće potpore. Što se tiče samih potpora, one pomažu ljudima da lakše ostvare svoje ciljeve u proizvodnji te ulaganja u određene projekte, kao što su proizvodnja voća, ratarska i stočarska proizvodnja (Tomić, 2013.).

Poljoprivredna proizvodnja se ne odnosi isključivo na uzgoj korisnih biljaka i životinja, upravljanje poljoprivrednim zemljištem, mehanizaciju, i slično. Novi trendovi poljoprivredne proizvodnje naglašavaju ulogu i značaj poduzetničkih znanja i vještina za učinkovito upravljanje poljoprivrednom proizvodnjom ne samo usko vezano za uzgoj korisnih biljaka i životinja, brinući se sa očuvanje okoliša i dobrobiti životinja, već i za ekonomske rezultate i uspješnost poslovanja kroz financijske programe Europske unije.

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva centar su poslovanja u poljoprivredi u suvremeno vrijeme te važnu razvojnu ulogu ima poduzetnik pa samim time poljoprivrednici postaju

poduzetnici i uz poljoprivredu bave se ekonomijom, različitim ulaganjima, a veoma je važno naglasiti kako bi poljoprivrednici trebali obratiti pažnju i na različita istraživanja u vezi s granom poljoprivrede kojom se bave (Deže i sur., 2010.).

Obavljanje poljoprivredne djelatnosti zanimljivo je posjednicima poljoprivrednih površina i državi. Poljoprivrednicima je zanimljivo zbog ostvarivanja državnih poticaja, a državi zbog osiguravanja prehrane za stanovništvo i jer neizravno utječe na smanjenje nezaposlenosti.

Mladi poljoprivrednici definiraju se kao osobe starije od 18, mlađe od 41 godinu koji posjeduju odgovarajuća znanja i vještine te su po prvi put postavljeni kao nositelji gospodarstava.

Temeljni cilj završnog rada bio je provesti istraživanje putem online anketa kojim bi se analizirala dobna i spolna struktura mladih poljoprivrednika, stupanj njihovog obrazovanja, mišljenje o poticajima i bespovratnim sredstvima koje nudi država i EU, te prednosti i nedostatke njihovog korištenja.

2.PRUŽANJE POTPORE I POMOĆI MLADIM POLJOPRIVREDNICIMA

Mladi poljoprivrednici često imaju osjećaj zapostavljenosti od strane same države te su odmaknuti od nekog većeg uspjeha u poslu. Većina ljudi vjeruje dobro poznatim i velikim gospodarstvima pa ne pružaju šansu onim manjima, ali kako bi se onda ona trebala razvijati, rasti i proširivati se? Zbog zanemarivanja manjih gospodarstava i mladih poljoprivrednika stvorena je Hrvatska udruga mladih poljoprivrednika kojima je cilj potaknuti mlade ljude i osigurati im ostanak i dobitak u području poljoprivrede. Također, mladi poljoprivrednici se mogu prijaviti za poticaj od strane EU te za jednokratnu državnu pomoć.

2.1. Hrvatska udruga mladih poljoprivrednika

HUMP (Hrvatska udruga mladih poljoprivrednika), po podacima s njihove službene stranice (www.hump.hr, 2019.), osnovana je u cilju promicanja i prepoznavanja mladih poljoprivrednika kako bi njihovo gospodarstvo došlo do izražaja. HUMP pokušava ostvariti bolju poziciju mladih poljoprivrednika te želi da imaju što bolje poslovne uvjete. Djelatnosti udruge su:

- stvaranje uvjeta za povećanje učešća mladih u poljoprivredi te pomoć pri upotrebi novih tehnologija,
- stvaranje pozitivnog ozračja za poduzetništvo u poljoprivredi,
- ostvarivanje i poticanje komunikacije i dijaloga između mladih poljoprivrednika, znanstvenika i regulatornih institucija u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji,
- jačanje suradnje sa srodnim organizacijama u Hrvatskoj i izvan nje.

Hrvatske je udruga članica Srednjeeuropskog centra ruralne mladeži te je članica Europskog vijeća mladih poljoprivrednika.

2.2. Europsko vijeće mladih poljoprivrednika (CEJA)

Sa službene stranice Europskog vijeća mladih poljoprivrednika (www.ceja.eu, 2019.) saznajemo da je glavni problem kojim se oni bave naglašavanje mladih poljoprivrednika, u smislu promoviranja manjih gospodarstava i mladih poljoprivrednika.

Također, bave se pitanjima zemljišta, kredita i proizvodnje te rade na poboljšanju edukacije mladih poljoprivrednika. CEJA predstavlja oko 2 milijuna mladih poljoprivrednika diljem Europe. Partnerstvo, Europsko vijeće mladih poljoprivrednika, ostvaruje s čak 24 zemlje članice EU.

Izuzetno je važno obrazovanje mladih ljudi i poljoprivrednika kako bi bili što više upućeni u posao kojim se namjeravaju baviti ili kojim se već bave, a s tom izjavom slažu se i CEJA, kao i njezine članice. Dobna struktura poljoprivrednika u Hrvatskoj općenito nije pogodna za vođenje pitanja o obrazovanju jer se veoma mali postotak mladih ljudi bavi poljoprivredom. Također, u Hrvatskoj postoji ograničen, moglo bi se reći i malen broj mjesta na kojima se ljudi mogu educirati i proširiti svoja znanja i vještine (Svržnjak, i sur., 2006.).

Prema statističkim podacima sa službene stranice Europskog vijeća mladih poljoprivrednika iznosi se kako je u Hrvatskoj od 100% poljoprivrednika, samo 6,5% onih koji su mlađi od 35 godina, a bave se poljoprivredom.

2.3. Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020.

Uprava za potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju objavila je program kojeg je Europska komisija odobrila 2015. godine (www.obz.hr, 2019.). Zadnja važeća verzija ovoga programa objavljena je 11. travnja 2019. godine. Program nalaže kako je važno staviti naglasak na mlade poljoprivrednike jer na njima sve ostaje te kako bi trebali imati što više malih poduzetnika i poticati mlade ljude na bavljenje poljoprivredom. Kako bi realizirali svoju ideju, mladim poljoprivrednicima povećali su novčanu pomoć te ih pokušavaju što više poticati na dodavanje inovacija i stvaranje ne samo tradicionalnih gospodarstava, već uvođenje novije tehnologije i ostvarivanje nekih novih ideja i projekata. Ideje za projekte uvijek su dobrodošle te se one najbolje, također, nagrađuju novčanim naknadama. Svjesni su kako su mladi poljoprivrednici garantiraju nastavak bavljenja poljoprivredom te predstavljaju daljnji razvoj gospodarstava. Nažalost, zbog nepovoljnih uvjeta koji su i dalje pred njima, stvara se barijera koja odvaja mlade ljude od preuzimanja rizika i bavljenja poljoprivredom uopće. U ovom se programu spominje i edukacija poljoprivrednika jer se smatra da je u današnje vrijeme nužno imati viši stupanj obrazovanja kako bi se uopće netko mogao baviti proširivanjem gospodarstva ili poslovati na tržištu. Također, poljoprivrednici bi se trebali obvezati kako će uz svoj posao pohađati dodatnu edukaciju u smislu proširivanja svojih znanja i vještina putem specijalnog programa namijenjenog mladim

poljoprivrednicima te da će upisivati tečajevе i širiti svoja ekonomska i poljoprivredna znanja.

U ožujku 2019. godine, potpredsjednik vlade RH i ministar Tomislav Tolušić javno je iznio činjenicu kako se povećala alokacija natječaja za mlade poljoprivrednike za 165 milijuna kuna. Ovom izmjenom ukupan iznos raspoloživih sredstava javne potpore povećan je sa 132.597.000,00 kuna na 297.394.425,00 kuna.

Potpora mladim poljoprivrednicima izdaje se u svrhu kupnje domaćih životinja, višegodišnjeg bilja, sjemena i sadnog materijala, kupnje, gradnje, opremanja prostora i objekata, kupnje ili zakupa poljoprivrednog zemljišta, poljoprivredne mehanizacije, strojeva i opreme, podizanja novih ili restrukturiranja postojećih višegodišnjih nasada, uređenja i poboljšanja kvalitete poljoprivrednog zemljišta u svrhu poljoprivredne proizvodnje, građenja i/ili opremanja objekata za prodaju i prezentaciju vlastitih poljoprivrednih proizvoda, stjecanje potrebnih stručnih vještina i znanja za obavljanje proizvodnje i prodaje.

U skladu s ciljevima strategije Europa 2020, EU je postavila tri glavna cilja nove, reformirane ZPP - održiva proizvodnja hrane, održivo upravljanje prirodnim resursima i ublažavanje klimatskih promjena te uravnotežen teritorijalni razvoj (Jurišić, 2013.).

2.4. Fondovi EU

Europska unija financira širok program i različite projekte u područjima kao što su (www.eurapa.eu, 2019.):

- regionalni i urbani razvoj,
- zapošljavanje i socijalna uključenost,
- poljoprivreda i ruralni razvoj,
- pomorska i politika ribarstva,
- istraživanje i inovacije,
- humanitarna pomoć.

Prioriteti EU jesu:

- poticanje prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima,

- jačanje isplativosti i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede te promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija i održivog upravljanja šumama,
- promicanje organizacije lanca opskrbe hranom, dobrobiti životinja te upravljanja rizikom u poljoprivredi,
- obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava povezanih s poljoprivredom i šumarstvom,
- promicanje učinkovitosti resursa te poticanje pomaka prema gospodarstvu s niskom razinom ugljika otpornom na klimatske promjene u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru,
- promicanje društvene uključenosti, suzbijanja siromaštva i gospodarskog razvoja u ruralnim područjima.

Također, Europska Unija pridaje pažnju i prioritet 3 područja, a to su biodiverzitet i očuvanje i razvoj „prirodnog“ gospodarstva, očuvanje i štednja vode te poduzimanje mjera za očuvanje okoliša (www.europa.eu, 2019.).

Korisnici različitih oblika potpora jesu mladi poljoprivrednici koji obavljaju osnovni, primarni oblik neke poljoprivredne djelatnosti na gospodarstvu koje je prijavljeno kao obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo ili obrt za obavljanje poljoprivredne djelatnosti. Korisnik potpore, pošto mora biti mladi poljoprivrednik, može biti osoba koja je nositelj gospodarstva duže od jedne, a kraće od tri godine.

Potporu u poljoprivredi daju i određene županije pa tako Osječko-baranjska županija nalaže da mladi poljoprivrednik može podnijeti zahtjev za ostvarivanjem potpore, ali mora ispunjavati sve uvjete navedene u ovom poglavlju te osoba mora imati prebivalište na području Osječko-baranjske županije. Potpora se dodjeljuje u iznosi između 1.000 i 7.999 eura, a određuje se po određenim kriterijima. Potpora mladom poljoprivredniku odobrava se za prihvatljive troškove koji su vezani za modernizaciju proizvodnog procesa, te povećanje kapaciteta kroz povećanje standardnog ekonomskog rezultata (www.obz.hr, 2019.).

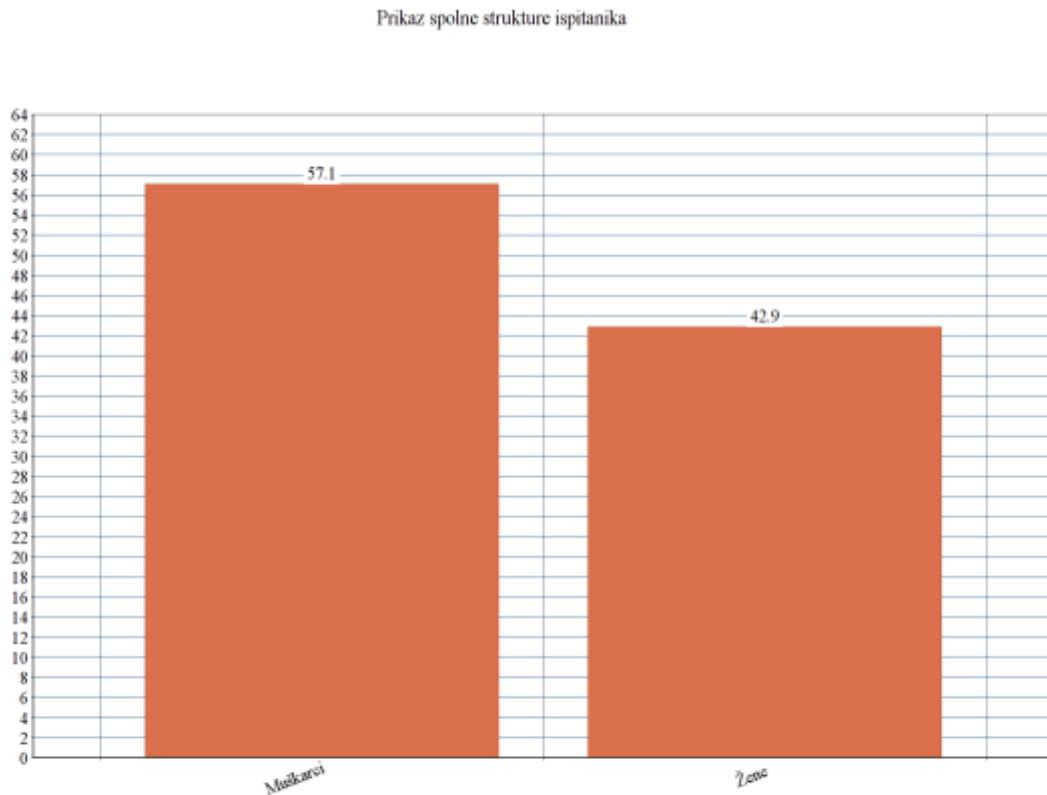
3. MATERIJALI I METODE

U skladu s navedenim ciljem završnoga rada u online anketi sudjelovala je 21 osoba te su prikupljeni osnovni osobni podaci osoba o dobi i spolu te razini obrazovanja. Nadalje, prikupljena su mišljenja osoba i statistike u vezi određenih područja poljoprivrede i koliko se isplati raditi u određenim granama poljoprivrede. Također, jedan dio podataka uzet je sa službenih stranica koje objavljuju podatke vezane za poljoprivredu i gospodarstva.

U radu su korištene metode analize, sinteze, komparacije i kompilacije te su dobiveni rezultati grupirani po relevantnosti i opisani odgovarajućom literaturom ili saznanjima. Podaci su prikazani tablicama i grafikonima te su pojašnjeni u samome radu.

4. REZULTATI I RASPRAVA

Anketa je provedena na 21 ispitaniku putem interneta, točnije Google obrazaca. Ankete su ispunjavale osobe isključivo iznad 18 godina, pošto se i radi o mladim poljoprivrednicima koji su i definirani kao osobe starije od 18 godina, a mlađe od 41 godinu.

Grafikon 1. Prikaz spolne strukture ispitanika

Iz spolne strukture možemo zaključiti kako je otprilike podjednak broj muškaraca i žena koji su riješili anketu, no statistički podaci pokazuju drugačije rezultate inače u državi.

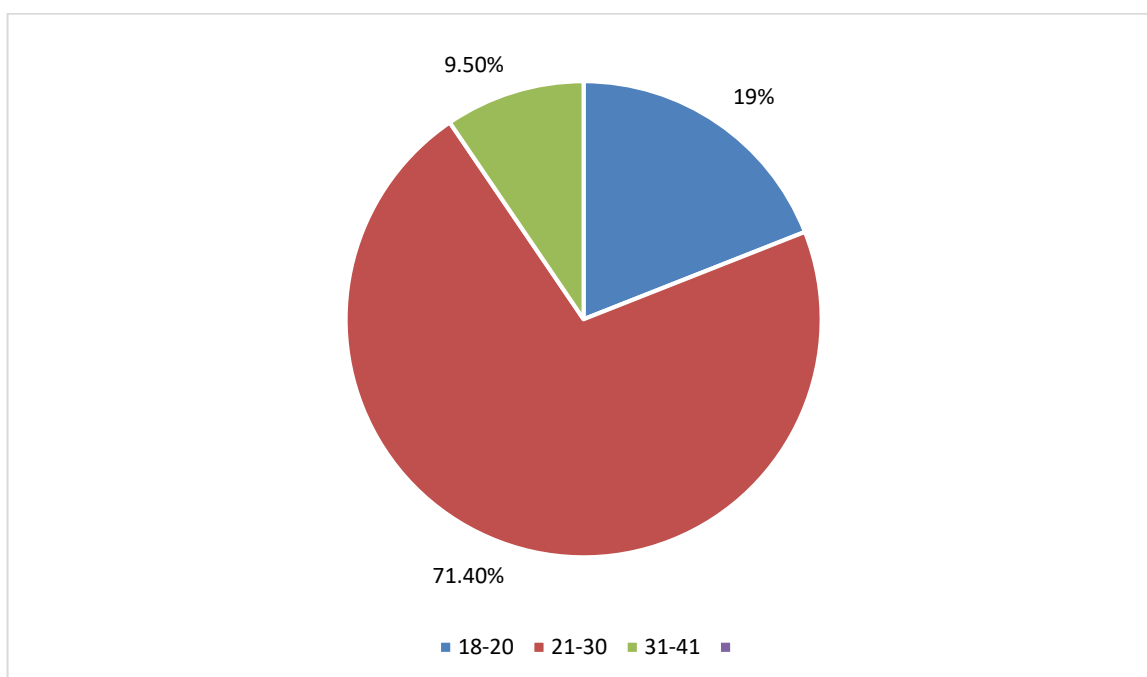
Kuml (1965.) na konferenciji za društvenu aktivnost žena navodi kako je prisutnost žena iznimno rijetka, a njihovo istupanje još rjeđe. U radu je istaknuto kako je zapravo žena uvijek bila zaslužna za razvoj poljoprivrede jer je bilo normalno da njezin muž radi izvan seoskog prostora, a ona cijele dane provodi na imanju i brine se o raznim bogatstvima koje njihovo imanje posjeduje. Praksa je pokazala da je kooperacija individualnog poljoprivrednog gospodarstva s poljoprivrednim zadrugama i poljoprivrednim organizacijama najprikladnija forma organizirane proizvodnje u selu. Žena preuzima stoku i hranu od zadruge, daje svoju

radnu snagu, vrši obračun sa zadrugom, dakle ona je u pravom smislu riječi proizvođač. Najveći problem bio je onaj kako je tada bilo normalno da žena ovisi o muškarcu te je isključivo on bio nositelj gospodarstava, a ženi se nije pridavala pažnja niti se poštivao njezin trud i njena ulaganja u gospodarstvo (Kumrl, 1965.).

Žene su 2014. godine ostvarile oko 35% ukupnog radnog vremena u poljoprivredi od kojih je 53,8% bio rad na nepotpuno vrijeme. Također, žene upravljaju sa samo 30% poljoprivrednih gospodarstava u Republici Hrvatskoj te je 80,1% žena zaposlenih na području poljoprivrede klasificirano kao supruge vlasnika gospodarstava (Petir i Rodriguez, 2017.).

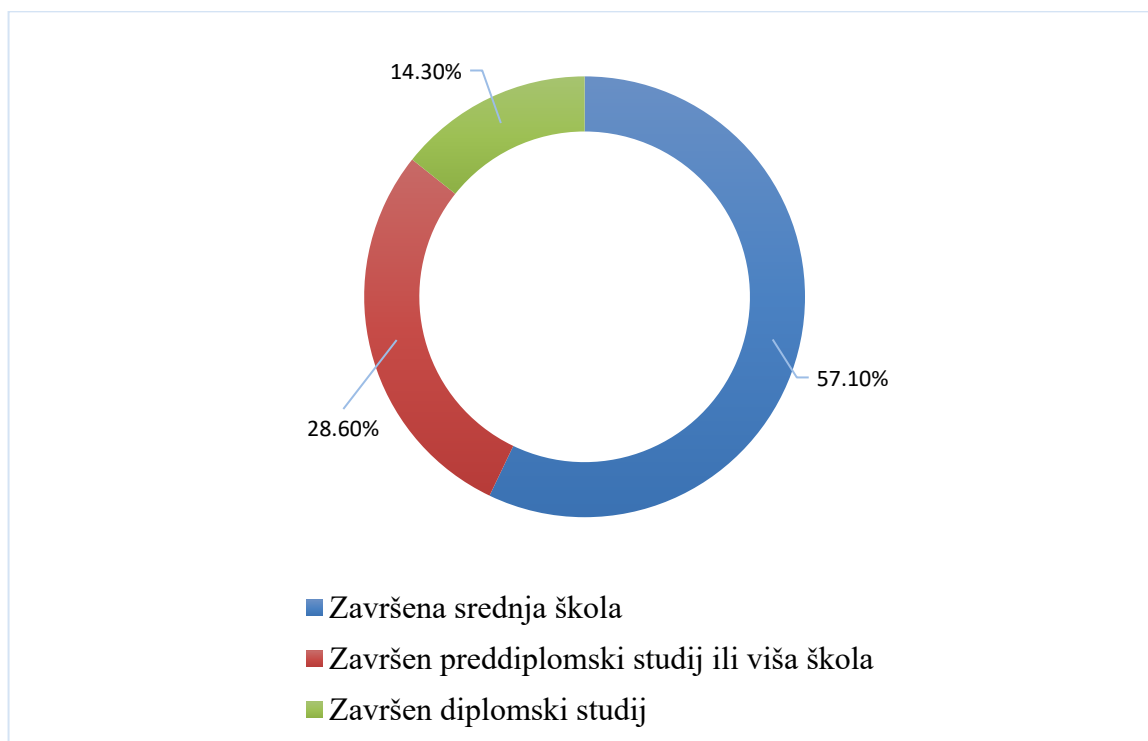
Prosječan hrvatski poljoprivrednik je muškarac, srednje dobi života koji ima završenu srednju školu i radi na gospodarstvu koje doprinose uplaćuje samo za svojega nositelja (www.agroklub.hr, 2016.).

Prema podacima APPRRR iz 2016. godine, u našoj zemlji djelovalo je 178.747 poljoprivrednih gospodarstava, od čega 173.253 OPG-ova, 2.374 obrta, 2.495 tvrtki, 425 zadruga te 200 drugih vrsta gospodarstava. Većinu, i to 120.230 OPG-ova vodili su muškarci, dok su nositeljice vodile samo 53.023 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.

Grafikon 2. Prikaz dobne strukture mladih poljoprivrednika

Anketa je pokazala kako se najveći broj ljudi nalazi u prosječnim godinama za mladog poljoprivrednika, a to su osobe između 21 i 30 godina (Grafikon 2). Najmanje je osoba iznad 30 godina jer oni koji se i bave poljoprivredom, a imaju više od 30 godina, ne moraju nužno biti mladi poljoprivrednici, već postoji mogućnost da posjeduju gospodarstvo duže od tri godine.

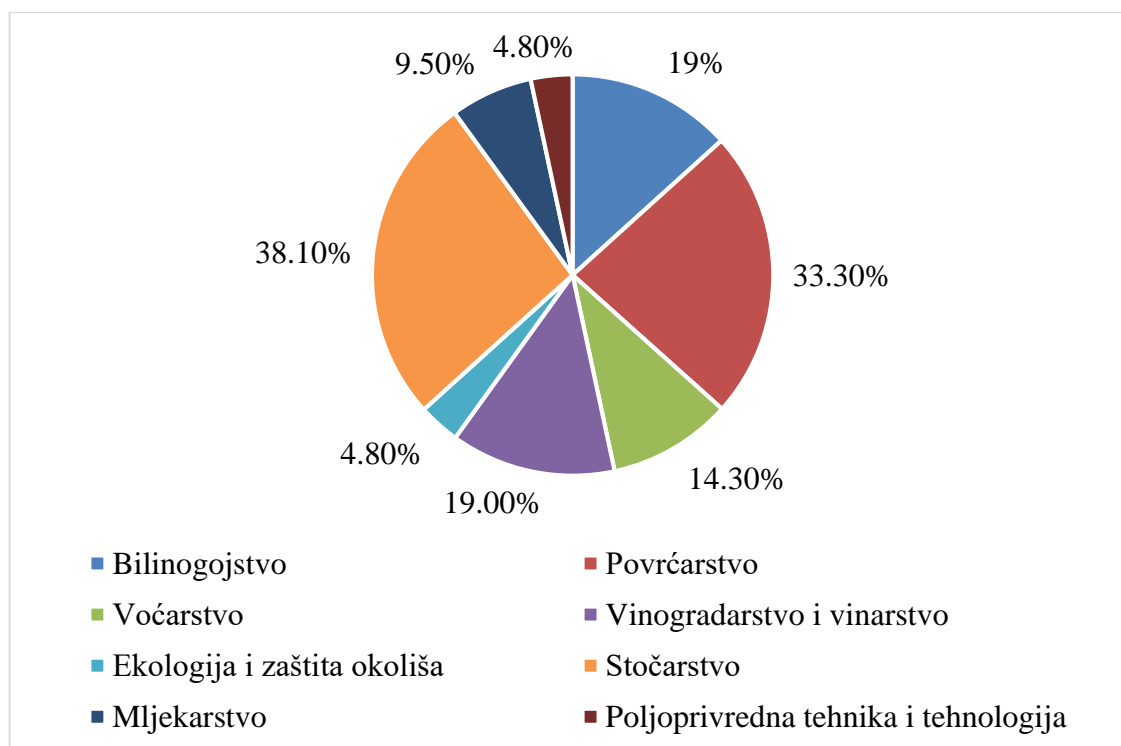

Grafikon 3. Prikaz stupnja obrazovanja ispitanika

Smatra se da je ograničeno obrazovanje rezultiralo nedovoljnom kvalifikacijom ljudi što se tiče područja edukacije. Ukoliko se vratimo par desetljeća unatrag, bilo je normalno imati završene prvih četiri razreda osnovne škole ili eventualno osam razreda osnovne škole, dok je danas srednja škola obavezna, a veliki broj ljudi odlučuje se i za odlazak na fakultet. Tako da je u rezultatima ankete vidljivo kako je najviše mladih poljoprivrednika završilo upravo srednju školu (Grafikon 3).

Ministarstvo gospodarstva, šumarstva i vodnog gospodarstva objavilo je kako je važno poticati ljude na edukaciju i proširivanje znanja i vještina, što očekuje i Europska Unija te i Republika Hrvatska. Važno je biti informiran o inovacijama i o najboljim mjerama koje su vezane za tržište i proizvodnju te ih razumjeti kako bi napredovali.

Na pitanje o granama poljoprivrede kojima se ispitanici bave, nitko od 21 ispitanika se ne bavi fitomedicinom, krajobraznom arhitekturom, ribarstvom i lovstvom, a najveći broj se bavi stočarstvom mada smatraju da je najmanji profit upravo u tom području poljoprivrede (Grafikon 4).

Grafikon 4. Prikaz grana poljoprivrede kojima se ispitanici bave ili bi se htjeli baviti

Iduće je pitanje bilo vrlo jednostavno s odgovorima da ili ne, a bazira se na tome bavi li se netko iz obitelji ispitanih poljoprivredom. 66,7% ispitanika odgovorilo je da se bar jedna osoba iz njihove obitelji bavi poljoprivredom, dok je ostalih 33,3% odgovorila s “ne”. Ovo pitanje bilo je povezano s idućim pitanje jer se ono baziralo na nasljeđivanje gospodarstva. 47,6% ispitanika izjasnilo se kako nisu imali ili nemaju priliku naslijediti gospodarstvo, 28,6% odgovorilo je kako su imali priliku naslijediti gospodarstvo ili ju imaju, dok je 23,8% ispitanika označilo polje s odgovorom kako imaju priliku, ali ipak žele napraviti nešto sami. Nadalje, pismeno su trebali odgovoriti na pitanje kolikom veličinom zemljišta raspolažu, ukoliko raspolažu zemljištem te je na to pitanje odgovor dalo 13 osoba. Prosječna vrijednost iznosila je oko 24 ha. Na službenoj stranici, CEJA je objavila podatak kako je u našoj državi prosječna veličina zemljišta 14,6 hektara.

Na pitanje planiraju li u budućnosti mijenjati veličinu svoga zemljišta, 14,3% je izjavilo kako planiraju ostati na istoj veličini zemljišta, 19% se izjasnilo kako trenutno ne raspolažu zemljištem, a 66,7% kako planiraju povećati veličinu zemljišta.

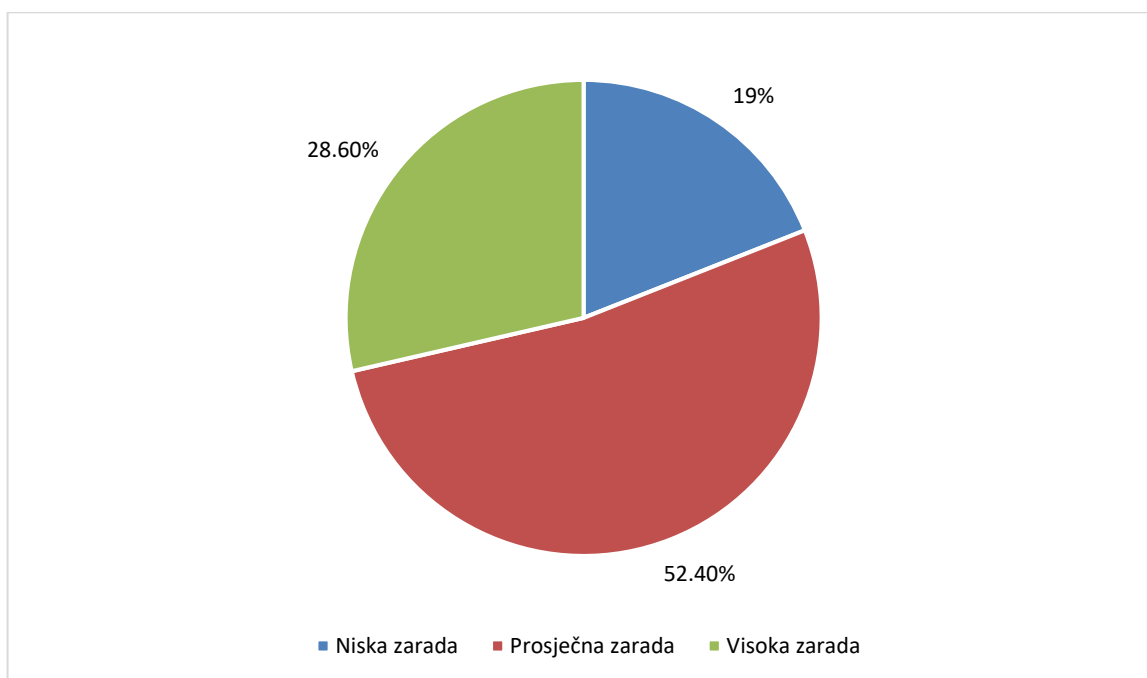
Deže i sur. (2016.) navode kako se i nekolicina ljudi počela baviti ekološkom poljoprivredom te su iznijeli podatke o ekološkoj poljoprivredi na području istočne Slavonije. Razvitak ekološke poljoprivredne proizvodnje povezan je s aktivnostima komplementarnih institucija potpore i njihovim razvojnim projektima. U 2010. godini Županija je imala 867,46 ha pod ekološkom proizvodnjom što čini 3,73% ukupne ekološke proizvodnje Republike Hrvatske. Ista je 2011. godine iznosila 1.515,43 ha ili 4,73% u odnosu na ukupne površine u ekološkoj proizvodnji.

U 2012. godini došlo je do pada površina na 1.007,48 ha, odnosno 3,16% u odnosu na ukupnu proizvodnju. Nadalje, 2013. godine bilo je 1.072,69 ha te se udjel smanjio na 2,64%, jer je ukupna površina pod ekološkom poljoprivredom postupno rasla. U 2014. godini došlo je do značajnoga porasta površina pod ekološkom proizvodnjom na 1.944 ha.

Najveća zastupljenost površina ekološke proizvodnje bila je u Osječko-baranjskoj županiji, s 10.981 ha, druga županija po zastupljenosti je Splitsko-dalmatinska, s 6.407 ha, a treća je Virovitičko-podravska županija, s 5.548 ha ekološke proizvodnje. Vukovarsko-srijemska županija nalazi se na devetome mjestu, s 1.944 ha pod ekološkom proizvodnjom. Prema podacima iz 2014. godine, Vukovarsko-srijemska županija imala je 63 fizičke i pravne osobe u ekološkoj poljoprivredi, u 2012. godini taj je broj bio 54, a u 2008. godini samo 28 ekoloških proizvođača (Deže i sur., 2016.).

Na pitanje o mogućnosti zarade, nitko od ispitanika nije odgovorio da se poljoprivredom ostvaruje minimalna zarada, a većina smatra da se može ostvariti prosječna zarada (Grafikon 5).

Kada se spominju poticaji Europske Unije, 42,9% ispitanika smatra da su oni dovoljni, 28,6% su zaokružili kako poticaji EU nisu ni dovoljni ni nedovoljni, nisu ih mogli smjestiti ni u jedan odgovor, 23,8% smatraju kako su poticaji nedovoljni i da bi trebali biti dosta veći kako bi se nešto više moglo ostvariti, a 4,8% smatra kako su poticaji i više nego dovoljni. Dakle, može se zaključiti kako polovica ispitanika smatra da su novčani poticaji dovoljni i više nego povoljni, a ostala polovica ili nema određeno mišljenje ili smatra da su nedovoljni. Tu možemo spomenuti i onu bitnu razliku u tome što ne dobije svaki mladi poljoprivrednik istu količinu novca.

Grafikon 5. Prikaz mišljenja o mogućnosti zarade koja se može ostvariti u području poljoprivrede

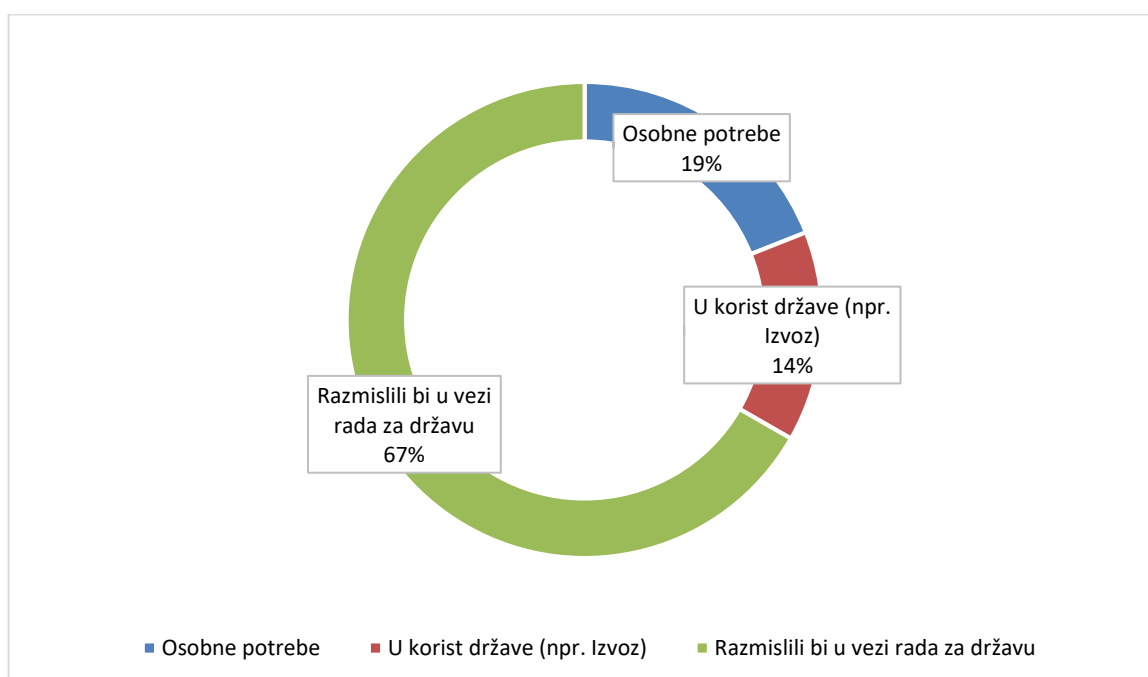
Na pitanje o bespovratnim sredstvima za mlade poljoprivrednike koja su svake godine sve veća, ali ovaj put najviši je postotak odgovora kako su sredstva nedovoljna, čak 38,1%, 33,3% odgovorili su kako su ni dovoljna ni nedovoljna, 23,8% smatraju kako su sredstva dovoljna, dok 4,8% smatraju kako su i više nego dovoljna. Važno je i znati u što uložiti jer krivi ulog ili preveliki rizik koji mladi poljoprivrednici uzimaju može rezultirati odustajanjem i povlačenjem ukoliko nešto što su naumili ne uspije.

Već ranije spomenuto u radu jest da je potrebno ostvariti određene uvjete kako bi ostvarili pravo na poticaj i mišljenje je ispitanika kako ja mala vjerojatnost ostvarivanja prava na dobitak poticaja ili bespovratnih sredstava ukoliko se tek počinje s radom (66,7%), zatim slijedi odgovor kako je vrlo visoka mogućnost ostvarivanja prava (23,8%), a 4,8% odgovorilo je i s odgovorom kako je gotovo nikakva vjerojatnost da će prava uspjeti biti ostvarena te kako nisu zatražili ni istraživali o sredstvima.

Što se tiče korištenja novaca iz fondova Europske Unije ili bilo kakvih dodatnih sredstava, 61,9% ispitanika izjavilo je kako bi ulagali u već postojeće gospodarstvo te ga proširili, 28,6% htjeli bi pokrenuti novo gospodarstvo (OPG, obrt, d.o.o./j.d.o.o), a 9,5% bi se fokusirali na nabavku potrebnih proizvoda za svoje gospodarstvo.

Ispitanicima je postavljeno pitanje da po svom iskustvu ili znanju kažu u kojoj grani poljoprivrede misle da mogu imati najvišu zaradu. Svi odgovori su bili otprilike jednaki, jedini odgovor koji se razlikovao bio je povrćarstvo. 20% ispitanika smatra da je povrćarstvo budućnost, a slijede ga vinogradarstvo i voćarstvo. Za najmanje isplativu granu poljoprivrede ispitanici uzimaju stočarstvo (20%), ratarstvo (19%), te mljekarstvo (14,3%). Možemo primijetiti kako su ispitanici upoznati s količinom novaca koje moraju uložiti u određene grane poljoprivrede, a ne mogu biti sigurni kako će im se one isplatiti. Ponekad i količine određenih namirnica za proizvodnju moraju biti enormne, a njihova zarada i neće biti toliko visoka poput očekivane.

Svoje zemljište bi najmanje koristili u korist države (14%), no čak 67% ispitanika bi razmislilo u vezi rada za državu (Grafikon 6).

Grafikon 6. Prikaz stava ispitanika u koju svrhu bi koristili svoje zemljište ili gospodarstvo

Posljednja dva pitanja bazirala su se na opširnijem mišljenju ispitanika, a radi se o prednostima i nedostacima bavljenja poljoprivredom kod mladih ljudi. Prednosti koje ispitanici ističu kod mladih poljoprivrednika jesu sklonost brzog učenja i primjena novih tehnologija, edukacije, predavanja i kvaliteta posla, znanje, mladi su ljudi sposobni po riječima ispitanika, posjeduju vještine te se bolje nose s novitetima koji dolaze iz godine u godinu, snalaze se i nadograđuju svoja znanja pa često i kupuju opremu u koju danas ulažu sve više novaca. Također, ispitanici kao prednosti navode samozapošljavanje jer mladi ljudi danas vrlo često znaju dati otkaz jer se netko prema njima ponaša bez imalo poštovanja,

novi su u nečemu, a samim time isključeni od mnoštva, ali kod samozapošljavanja ne dolazi do tolike potlačenosti. Nadalje, jedan je ispitanik izjavio kako radi ono što voli, svaki dan radi s osmijehom jer mu nije teško biti u radnom okruženju koje je zdravo i pozitivno. Trenutno neki smatraju da su poticaji dovoljni i da mogu pripomoći razvoju gospodarstva, prednost je i ta što mladi ljudi ponekad žele podnijeti rizik i pokušavaju započeti nešto novo i drugačije, autentični su i inovativni. U pozitivne strane poljoprivrede i mladih u poljoprivredi uvedene su i društvene mreže pomoću kojih posao može procvjetati. Mnogi smatraju da mladi ljudi imaju veću potrebu raditi te da su marljiviji od starijih koji su već navikli na to, koji su odlučili ostati na jednom mjestu na kojem stoje već godinama te im je tako dobro. Ističu, također, mogućnost visoke i lake zarade ukoliko je osoba dovoljno zainteresirana i informirana o tržištu i ulaganju u gospodarstvo.

Prema programu ruralnog razvoja RH za razdoblje 2014. – 2020., poljoprivredi će na raspolaganju biti 2,4 milijarde eura, oko 332 milijuna eura godišnje, što je oko 12 puta više nego što se godišnje moglo utrošiti iz programa IPARD.

Glavne odrednice sustava izravnih plaćanja za razdoblje 2014. – 2020. su:

- izravna plaćanja ostvaruju samo aktivni poljoprivrednici,
- osnovno plaćanje – cca. 40 – 50 % nacionalne omotnice,
- prakse korisne za okoliš – „zeleno plaćanje“ – 30 % nacionalne omotnice,
- mladi poljoprivrednici – do 2 % nacionalne omotnice,
- proizvodno vezane potpore – do 15 %,
- mali poljoprivrednici – do 10 %,
- područja s prirodnim ograničenjima – do 5 %.

Poticanje poljoprivrede i ruralnog razvoja, promocija tradicionalnih autohtonih poljoprivrednih proizvoda, uz brigu za očuvanje okoliša i uz unapređenje životnog standarda ljudi koji žive na tim područjima su osnovne smjernice zajedničke poljoprivredne politike EU 2014. – 2020.

Kao nedostatke ispitanici su naveli:

- Neuređeno tržište,
- Nedovoljna informiranost u potrebe tržišta,
- Nedostatak zemljišta,
- Stara mehanizacija,
- Manjak vremena,

- Neozbiljno shvaćanje mladih ljudi,
- Potlačenost mladih ljudi,
- Nedovoljna edukacija,
- Nedostatak kapitala, koji je ispitanik objasnio na način da nisu svi spremni riskirati sve, kako bi možda dobili više zauzvrat,
- Cijene proizvoda koji se prodaju,
- Plaća,
- Spor napredak,
- Nedostatak novca za ulaganje.

Kao jedan od nedostataka u Republici Hrvatskoj sigurno može biti visoka stopa nezaposlenosti, koja utječe na pogled mladog stanovništva i zbog koje veliki broj mladih ljudi odlazi iz države, kako bi si osigurali bolji život i plaću. U rujnu 2013. nezaposlenost je u odnosu na isti mjesec prošle godine porasla u većini dobnih skupina, a najviše u skupinama od 30 do 34 godine (13,2%), od 40 do 44 godine (12,7 %), od 60 do 65 godina (10,8%) te od 45 do 49 godina (10,2%) što nam može prikazati kako pada stopa nezaposlenosti ljudi srednje životne dobi, no ne i mladih ljudi. Izlika za nezapošljavanje mladih ljudi često je kako su oni neiskusni, ali oni ne mogu dobiti iskustvo ne dobivajući posao.

Čak 60% mladih ispitanika smatra kako je agrarna politika glavni uzrok problema razvoja poljoprivrede Republike Hrvatske. Njih 25% smatra kako se radi o neodgovarajućoj obrazovnoj i dobnoj strukturi, dok njih 15% smatra kako glavni uzrok neodgovarajuće poljoprivredne proizvodnje leži u neodgovarajućoj posjedovnoj strukturi kao i rascjepkanošću poljoprivrednih površina (Sudarić i sur., 2013.).

Kao nedostatak, mnogi ističu i razinu obrazovanja mladih poljoprivrednika, ali to nije samo kritika na mlade, već i na sustav koji ne pruža dovoljan broj edukacijskih programa. Nacionalno vijeće za konkurentnost izradilo je dokument 55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske, gdje se preporuke od 1 do 11 odnose na Obrazovanje za rast i razvoj. U tom je dokumentu naglašeno da se obrazovna strategija i svaka politika moraju razvijati na koncepcijama cjeloživotnog učenja i društva koje uči, a da se konkurentnost gradi na primjeni sposobnosti, vještina i kreativnosti pojedinaca u novim uvjetima. Dokument se odnosio, uz ostale, na poljoprivrednike i ulaganje u njihovo širenje znanja i vještina.

Nadalje, RH ne iskorištava sve svoje potencijale i to se može zamijetiti već u prošlom stoljeću. Poljoprivreda stagnira i ne odlazi puno izvan svojih granica komfora. Smatra se kako današnja veličina prosječnog hrvatskog gospodarstva nije u stanju osigurati poljoprivrednoj obitelji puno zaposlenje, ni odgovarajuću dobit (Stipetić, 2005.).

Jedan od velikih nedostataka jesu i klimatske promjene koje utječu na bavljenje poljoprivredom, a koje često dovode ili do presušivanja ili do oštećenja zbog nedostatka ili previše padalina. To je uvjet na koji se ne može utjecati direktno i odmah, već kroz niz godina i pokušava se skrenuti pozornost na takve promjene jer bi mogle rezultirati katastrofalno na poljoprivredu. Poljoprivreda je ljudska egzistencijalna osnova koja je značajnim dijelom narušena upravo poljoprivredom. Ovaj paradoks proizlazi iz činjenice kako je poljoprivredna proizvodnja značajan onečišćivač okoliša, i značajan dionik u klimatskim promjenama. Posljedično, klimatskim promjenama dovodi se u pitanje osnovna ljudska egzistencijalna potreba, prehrana (Jug, 2016.).

Kao pozitivnu stranu poljoprivrede, što se tiče utjecaja na klimu te različitih sredstava koje se koriste u poljoprivredi, npr. pesticidi, kemijska sredstva, umjetna gnojiva, pojavljuje se ranije spomenuta ekološka poljoprivreda koju danas i mladi poljoprivrednici zbog informiranosti žele progurati i razglasiti. Ekološka poljoprivreda, koja je izvan granica Hrvatske poznatija pod nazivom “organska” (engl. organic agriculture), je najjednostavnije rečeno poljoprivredna metoda koja proizvodi hranu iz zdrave i cjelovite zajednice zemlje i biljaka bez upotrebe mineralnih gnojiva, GM organizama, pesticida i drugih sintetičkih kemijskih preparata. Ekološka poljoprivreda je stoga i jedna od temeljnih egzistencijalnih ljudskih djelatnosti u kojoj se ogleda integralna održivost, pa taj oblik poljoprivrede spada pod krošnju “održive poljoprivrede”. Nije riječ o tehničkim aspektima nego o antropološkom odnosu čovjeka prema Zemlji (Puđak i Bokan, 2011.).

Ekološka poljoprivreda je sustav poljoprivrednog gospodarenja koji teži etički prihvatljivoj, ekološki čistoj, socijalno pravednoj i gospodarski isplativoj poljoprivrednoj proizvodnji. Hrvatska ulazi u skupinu rijetkih europskih zemalja u kojima je ekološka poljoprivreda slabo i nedovoljno razvijena (Batelja i sur., 2011.).

Danas postoje veliki problemi u poljoprivredi RH, možda su veći nego problemi u bilo kojoj drugoj gospodarskoj grani. Međutim, i pored postojećih problema, može se najviše i učiniti u poljoprivredi. Država ima dobre prirodne uvjete za razvoj poljoprivrede te iskustvo i narod je marljiv i želi postići nešto više. Proizvodnjom kvalitetnih poljoprivrednih proizvoda

ostvarit će se uvjeti čak i za unapređivanje turizma i ostvarenje njegovog većeg ekonomskog doprinosa (Tomić, 2013.).

Pojedini pokazatelji izravno ukazuju na slabe točke koje treba izmijeniti u pristupu i politici poljoprivrede jer one tjeraju poljoprivrednike od svoga posla i zanimanja, a samim time i mlade jer pred sebe stavljaju ponekad prevelike rizike. Teško je jednoj Hrvatskoj konkurirati na području Europe kada se mora brinuti o nedostatnom ekonomskom obujmu, neodgovarajućoj strukturi proizvodnje, niskim prinosima gospodarstava, visokim troškovima proizvodnje te problematičnom plasmanu proizvoda (Jurišić, 2013.).

5. ZAKLJUČAK

Rezultati istraživanja pokazali su kako je malo više muškaraca nego žena koji se bave poljoprivredom, između 21 i 30 godina. Razina obrazovanja većinom je završena srednja škola, što je poprilično često u Republici Hrvatskoj u području poljoprivrede. Glavni zaključak mladih poljoprivrednika jest da bespovratna sredstva mogu biti dovoljna ukoliko se zna u što se ulaže i kolika je isplativost onoga u što se ulaže. Velik broj ispitanika smatra kako bi se trebalo ulagati u proširenje znanja i vještina, točnije, u daljnju edukaciju jer često ljudi nisu upoznati sa svim smjernicama u poljoprivredi, što može dovesti i do težih problema. Kada govorimo o edukaciji, smatram kako bi za sve voditelje i glavne sudionike gospodarstava i obrta trebao postojati tečaj, stručni seminari ili slično koji bi uvodili npr. početnike (mlade poljoprivrednike) u cijeli sustav, na što treba paziti, kako odrađivati određene poslove, a i o ekonomiji unutar poljoprivrede jer nije u svakom području ista zarada, niti su približno ista ulaganja. Neke grane poljoprivrede nude trenutnu zaradu koja je manja, dok neke grane nude veću zaradu, ali i veća ulaganja i samim time više utrošenog vremena. Smatra se da država ne potiče dovoljno razvoj i poslovanje poljoprivrednika te da potiču one koji su već duži niz godina na tržištu, a mladi su poljoprivrednici tu usput s manjim gospodarstvima pa na njih ne obraćaju preveliku pažnju. Mladi često zbog zanemarivanja od strane države i tržišta odlučuju promijeniti struku kojom se bave jer ih nitko ne doživljava ozbiljno, pogotovo ako su u pitanju mladi poljoprivrednici koji tek počinju s razvijanjem gospodarstva ili obrta. Ne cijeni se trud mladih u području poljoprivrede, iako su mnogi morali uložiti veliki trud, a i novce kako bi nešto ostvarili. Zbog ovakvih problema postoje reforme, a postoji i udruga mladih poljoprivrednika gdje se sve dovodi u pitanje i pokušava se napraviti bilo što kako bi se poboljšao položaj mladih poljoprivrednika u državi i svijetu. Teško je jednoj Hrvatskoj konkurirati na području Europe kada se mora brinuti o nedostatnom ekonomskom obujmu, neodgovarajućoj strukturi proizvodnje, niskim prinosima gospodarstava, visokim troškovima proizvodnje te problematičnom plasmanu proizvoda. Jedan od ključnih problema primarnih poljoprivrednih proizvođača je njihov nedovoljan utjecaj u procesu formiranja cijene njihovih proizvoda. Potreban je zaokret u politici društva prema poljoprivredi. Mnogo je vremena izgubljeno i prošlo u traženju brzih rješenja koja očito nisu dala rezultata. Hrvatska poljoprivreda zaostaje u konkurentnosti i razvoju u odnosu na planirano i željeno, tijekom cijelog razdoblja neovisnosti. Više od 140 tisuća proizvođača u RH proizvodi isključivo

žitarice, a 60% njih proizvodnju organizira na površinama manjima od 2 ha. Postoje i pozitivne strane zašto bi se mladi trebali baviti politikom, a to je njihova snaga i inovativnost koja može koristiti razvoju gospodarstava pa i njihova snalažljivost u trenucima stagnacije. Također, mladi ljudi brzo uče i još brže se prilagođavaju novim stvarima s kojima se susreću, a to im koristi i u primjeni suvremene tehnologije u poljoprivredi te u učenju novih vještina i primjenjivanju najnovijih saznanja. Vrlo je važno istaknuti kako bi se mladim poljoprivrednicima trebala pružati šansa da se istaknu i da pokažu što mogu napraviti i na koji način, te pokazati njihovu inovativnost i nove ideje kojima mogu potaknuti razvoj poljoprivrede, a samim time i ostale mlade ljude da ostanu u području poljoprivrede. Država bi trebala što više poticati ostajanje mladih ljudi u RH pa i poljoprivrednika i istaknuti njihovu važnost. Mlade ljude treba potaknuti i istaknuti njih i važnost njihovog zanimanja te im pružiti što veća sredstva da se nastave baviti nekom od grana poljoprivrede, dok još nisu izgubili nadu i vjeru u taj posao.

6. POPIS LITERATURE

1. Batelja Lodeta, K., Gugić, J., Čmelik, Z. (2011.): Ekološka poljoprivreda u Europi i Hrvatskoj s osvrtom na stanje u voćarstvu. *Pomologia Croatica*, 17 (3-4): 135-148.
2. Cvjetićanin, P., Kanižaj, Ž., Đikanović, P. (2017.): Struktura poljoprivrednih gospodarstava – konačni podaci.
Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/01-01-29_01_2017.htm
3. Deže, J., Ranogajec, Lj., Lončarić, R., Rabik, M. (2016.): Mogućnosti razvoja poduzetništva u ekološkoj poljoprivredi Vukovarsko-srijemske županije. *Poljoprivreda*, 22 (2): 64-69.
4. Jug, D. (2016.): Poljoprivreda – dionik kauzalnosti klimatskih promjena. *Diaconvesia*, 24 (1): 65-79.
5. Jurišić, Ž. (2013.): Hrvatska poljoprivreda u zajedničkoj poljoprivrednoj politici Europske unije: sadašnjost i sutrašnjica. *Civitas Crisiensis*, 1 (1): 207-221.
6. Kuml, Lj. (1965.): Položaj žene u poljoprivredi. *Sociologija i prostor*, 10: 59-65.
7. Petir, M., Rodriguez, M.L.S. (2017.): O ženama i njihovoj ulozi u ruralnim područjima.
Dostupno na: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0058_HR.html
8. Puđak, J., Bokan, N. (2011.): Ekološka poljoprivreda – indikator društvenih vrednota. *Sociologija i prostor*, 49 (2): 137-163.
9. Stipetić, V. (2005.): Razvitak poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj: tendencije, stanje i osnovni problemi. *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci*, 23 (1): 25-50.
10. Sudarić, T., Zmaić, K., Lončarić, R. (2013.): Izazovi mladih poljoprivrednika u Republici Hrvatskoj. *Zbornik radova 51. hrvatskog i 11. međunarodnog simpozija agronoma*, Pospišil, M. i Vnućec, I. (ur.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet Zagreb, str. 137-141.
11. Svržnjak, K., Kamenjak, D., Kantar, S. (2006.): Obrazovanje poljoprivrednika kroz specijalističke seminare. *Poljoprivreda*, 12 (2): 64-69.
12. Tomić, F. (2013.): Stanje i mjere unapređenja hrvatske poljoprivrede u svjetlu pristupa Europskoj uniji. *Civitas Crisiensis*, 1 (1): 129-142.
13. Znaor, D. (2009.): Hrvatska poljoprivreda ususret i nasuprot klimatskim promjenama.
Dostupno na: http://www.znaor.eu/uploads/3/4/5/0/3450713/klima_i_poljoprivreda.pdf
14. <https://www.apprrr.hr/> (23.04.2019.)
15. <http://www.ceja.eu/young-farmers-eu/> (23.04.2019.)

16. <http://www.hump.hr/> (13.05.2019.)
17. <http://www.obz.hr/index.php/potpore-u-poljoprivredi/204-upravna-tijela/upravni-odjel-za-poljoprivredu/potpore-u-poljoprivredi/444-potpore-u-poljoprivredi-2> (16.05.2019.)
18. https://europa.eu/european-union/about-eu/funding-grants_hr (01.07.2019.)
19. <https://www.agroklub.com/poljoprivredne-vijesti/hrvatska-poljoprivreda-u-brojkama> (16.05.2019.)